

8. Ο κάτοικος, αυτός ο άγνωστος: **τελικά κατοικία για ποιόν;¹**

του **Νίκου Χ. Σαμαρά** Αρχιτέκτονα Μηχανικού ΕΜΠ, MSc, PhD.

Στη σύγχρονη διαδικασία παραγωγής μιας πλήρως εμπορευματοποιημένης κατοικίας -και μάλιστα με όρους όλο και λιγότερο διαπραγματεύσιμους, όσο θα υπεισέρχονται σ' αυτήν οι απρόσωποι υπερτοπικοί κατασκευαστές- η εκ των πραγμάτων περιθωριοποίηση του κατοίκου, κατά το στάδιο του **σχεδιασμού** -αφού είναι ακόμη άγνωστος- δεν μπορεί να εξισορροπηθεί ούτε με μία εκ των υστέρων εμπλοκή του κατά το στάδιο της **κατασκευής**, αφού αυτή, πλήρως εκβιομηχανοποιούμενη, παράγει τελειωμένο προϊόν, που δεν επιτρέπει στον κάτοικο να το μεταβάλει, μιας και κάτι τέτοιο συνεπάγεται σημαντικό κόστος. Εξ άλλου, σε μιας τέτοιας μορφής κατοικία, αυτή η εκ των υστέρων εμπλοκή του κατοίκου δεν είναι ουσιαστική ούτε κατά το στάδιο της **λειτουργίας** (κατοίκησης - δια βίου κατασκευής), αφού τα πεπερασμένα υλικά και συστήματα προηγμένης τεχνολογίας τον αποθαρρύνουν να τα αγγίξει για να τα μεταβάλει, από φόβο μη τα βλάψει.

Έτσι ο κάτοικος αποξενωμένος από την κατοικία του -**μια κατοικία-συσσκευή** που απαιτεί τον ειδικό για να επέμβει πάνω της- δεν έχει τη δυνατότητα ούτε της εκ των υστέρων οικειοποίησής της αφού δεν μπορεί να την καταλάβει, φοβάται να την αγγίξει, αδυνατεί να την μεταβάλει ν' αποτυπώσει πάνω της κάτι από την προσωπικότητά του, τη ζωή του, τις καθημερινές χαρές και λύπες, τις μνήμες του, τις ανθρώπινες σχέσεις, την επαφή του με τη φύση.

¹ Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό "In & Out" της εφημερίδας "Ελευθερία", τ.198, 05/11/2009.

Σ' αυτή τη διαδικασία παραγωγής της κατοικίας, η αγορά έτοιμων διαμερισμάτων δεν έχει άλλη δυνατότητα, παρά να θεωρήσει τον κάτοικο ως ένα ομογενοποιημένο όν με αντικειμενοποιημένες ανάγκες, ευθυγραμμισμένες σε μια ζωή-πρότυπο, που η προσφερόμενη κατοικία υποτίθεται πως εξυπηρετεί κατά τον καλύτερο τρόπο.

Η έννοια των αντικειμενικών αναγκών, όμως, δεν είναι παρά ένα εφεύρημα που βολεύει την αγορά της κατοικίας για να κάνει -και με μεγαλύτερο κέρδος- τη δουλειά της. Σαφώς και είναι προαιώνιες και πανανθρώπινες οι **βασικές ανάγκες**: να αναπνέουμε, να εργαζόμαστε με ικανοποιητικό φωτισμό, να τρώμε και να μαγειρεύουμε, να αναπαυόμαστε, να απομονωνόμαστε, να κοιμόμαστε και να αγαπάμε κ.ο.κ.

Όμως για τη μορφή του δομημένου χώρου αυτό που έχει σημασία είναι **ο πολιτιστικά καθορισμένος τρόπος** με τον οποίο αντιμετωπίζονται αυτές από κάθε κοινωνική και πολιτισμική ομάδα, αλλά και μ' ένα απολύτως μοναδικό και προσωπικό τρόπο απ' τον καθένα μας.

Πολλά θα μπορούσαμε να διδαχθούμε αν μελετούσαμε την προβιομηχανική κατοικία, τότε που ο πρωτόγονος ή ανώνυμος

κατασκευαστής, κατασκεύαζε το σπίτι του για τον εαυτό του και την οικογένειά του.

Τα επιθυμητά όρια έντασης φωτισμού, για παράδειγμα, παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές από κουλτούρα σε κουλτούρα (βλ. φεγγίτες της Τήνου). Επίσης λόγοι θρησκευτικοί θέλουν το σπίτι σκοτεινό (βλ. πόρτα των Bamikele).

Η έννοια της άνεσης, εξ άλλου, είναι πολύ σχετική. Πολλές κουλτούρες επιδιώκουν την άσκηση ως δρόμο για την απόκτηση

της αρετής. Οι Ίνκας θαύμαζαν τη σκληραγωγία και θεωρούσαν τις ανέσεις ως παρακμή, αντίθετα με τους Πουέμπλος, που τις επιδίωκαν. Ανάλογη ήταν η αντίθεση μεταξύ Σπάρτης και Αθήνας.

Το πρόβλημα με τον σχεδιασμό της κατοικίας, σήμερα, ακόμη κι όταν αυτή σχεδιάζεται σε συνεργασία με τον κάτοικο, είναι πως οι σχεδιαστές, αρχιτέκτονες, διακοσμητές, νομίζουν πως γνωρίζουν με ποιο τρόπο εξυπηρετούνται οι πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων.

Όμως η εξυπηρέτηση των αναγκών μπορεί να έχει πολλούς προσωπικούς τρόπους προσέγγισης, τουλάχιστον όσους πολιτισμικά διαφοροποιημένους, έχουμε ιστορικά διαπιστώσει. Ίσως θα μπορούσαμε να αποδειχθούμε περισσότερο χρήσιμοι για την ελληνική κοινωνία και εν τέλει πιο αποτελεσματικοί στη δουλειά μας αν ακούγαμε τους ανθρώπους για τους οποίους σχεδιάζουμε, λίγο περισσότερο.

